

Posudek vedoucí diplomové práce
Konstruktivní přístupy ve vyučování geometrie na základní škole
Autorka: Jana Češková
Vedoucí diplomové práce: PhDr. Jana Slezáková-Kratochvílová, Ph.D.

Předložená diplomová práce studentky oboru Speciální pedagogika - Učitelství na speciálních školách Jany Češkové je zaměřena na problematiku zkoumání různých pedagogických přístupů k vyučování geometrie a zamýšlení se nad nimi (převážně instruktivistický versus konstruktivistický přístup), a to v rámci jedné případové studie.

Celá diplomová práce je rozdělena do sedmi kapitol: 1. Experiment, 2. První etapa – následek běžné hodiny, 3. Druhá etapa – lodička, 4. Třetí etapa – příprava podle zadání, 5. Učitelky a jejich vývoj, 6. Rozhovor a 7. Slovníček pojmů. Tyto kapitoly jsou doplněny Úvodem, Závěrem a Použitou literaturou.

V Úvodu autorka popisuje svůj negativní vztah k matematice a uvádí, že právě tento fakt byl důvodem, proč si vybrala zpracovat diplomovou práci právě v této oblasti. Tento úvod příhodně doplňuje citací z knihy (s. 11, Hejný, M., Kuřina, F. Dítě, škola a matematika. Portál, Praha 2001) a jedním citátem od Sokrata. V první kapitole Experiment autorka popisuje cíl experimentu a jeho scénář. Cílem práce je zamyslet se nad konkrétní výukou geometrie na prvním stupni základních škol prostřednictvím pozorování a analyzování dvou různých přístupů k vyučování u dvou učitelek, které učí na dvou různých typech škol – základní škola integrující žáky se vzdělávacím programem Praktická škola a běžná základní škola. Na těchto školách byl uskutečněn experiment, který je rozložen do tří etap. První etapa je pouhé pozorování hodin geometrie, které si učitelky připravily a řídily zcela samostatně. Do druhé etapy autorka vstupuje osobně. Připravila pro žáky úlohu a vyzvala učitelky k zapojení do činnosti se žáky, která z autorčina pohledu nepatří mezi standardní náplň hodin geometrie. Třetí etapa spočívá v tom, že učitelky již nedostaly úlohu pro žáky, ale autorčiny nápady ohledně přípravy na hodinu. V této kapitole autorka též stručně charakterizuje vyučující na obou školách. Na závěr popisuje metodologii použitou v této práci: Jedná se o metodu zaměřeného, opakovaného pozorování v jednotlivých etapách. Pozorování je dokumentováno zápisem z hodin, který byl zpracován do tabulek, a poté je provedena evidence fenoménů charakterizující přístup učitelek k vyučování.

Druhá, třetí a čtvrtá kapitola jsou nejdůležitějšími kapitolami diplomové práce. V nich autorka podrobně popisuje, jak realizovala výše uvedené etapy, a analyzuje je pomocí uvedené metody. V první etapě je popsána vyučovací hodina učitelky A (pro jednoduchost odlišení budu pro učitelky používat písmena A a B) a v ní jsou evidovány následující jevy: (Kritické fenomény: 1. Opakování pouček, trvání na přesné formulaci poučky, Pozitivní fenomény: 1. Samostatnost, 2. Kladení otázek, 3. Využívání pomůcek). Autorka se nad těmito jevy zamýšlí a na základě své úvahy uvádí vlastní návrh hodiny na zvolené téma učitelky A. U učitelky B je též popsána její realizace vyučovací hodiny a jsou evidovány následující jevy: (Kritické fenomény: 1. Problém s pojmy, 2. Problém s manipulací, 3. Výrazné gumování, Pozitivní fenomény: 1. Předávání informací, 2. Hodnocení, 3. Příprava). Opět následuje úvaha nad evidovanými fenomény a návrh vlastní hodiny. Ve druhé etapě autorka uvádí, jak učitelky připravila, že náplní hodiny bude skládání z papíru. Do poslední chvíle učitelky nevěděly, co se bude dělat, ale s aktivitou souhlasily. Náplní hodiny bylo, aby děti na základě demonstračního modelu, kde byla konstrukce skládaného objektu rozfázována, složily lodičku z papíru. To, jak realizovaly učitelky tuto vyučovací hodinu, která je svým obsahem zaměřena na individuální postup každého žáka, autorka pečlivě popisuje. Opět následuje evidence fenoménů u obou učitelek (Učitelka A: Kritické fenomény: 1. Přebírání zodpovědnosti, 2. Rychlé řešení problému, 3. Nálepkování, 4. Geometrická terminologie, Pozitivní fenomény: 1. Diskuzní klima, 2. Průběžná motivace, 3. Individuální hodnocení žáka, 4. Přiměřená reakce v problémové situaci, 5. Neformálnost, Učitelka B: Kritické fenomény: 1. Netrpělivost, 2. Přebírání zodpovědnosti, 3. Zdůraznění neúspěchu, Pozitivní fenomény: 1. Zdůraznění

pravidel skupinové práce, 2. Motivace, 3. Důvěra, 4. Mezipředmětové vztahy), úvaha nad nimi a návrh vlastní hodiny, ve které by autorka toto téma realizovala. Ve třetí etapě dostaly učitelky od autorky úlohu jako námět pro přípravu hodiny. Opět autorka přesně popisuje vyučovací hodiny tak, jak je na základě námětu učitelky realizovaly. Ze záznamů pak provádí evidenci fenoménů, nad kterými se zamýšlí. (Učitelka A: Kritické fenomény: 1. Složitost, 2. Přímé navedení na řešení, 3. Nesamostatnost, Pozitivní fenomény: 1. Kreativita učitelky, 2. Motivace, Učitelka B: Kritické fenomény: 1. Memorování, 2. Pouze vizuální podpora, 3. Nedostatek času, Pozitivní fenomény: 1. Společná kontrola, 2. Manipulační úkol, 3. Úkol nekončí zazvoněním, 4. Podpora sebevědomí, 5. Respektování individuality, 6. Přirozený sled).

V páté kapitole Učitelky a jejich vývoj se autorka pokouší charakterizovat vývoj učitelek v průběhu experimentu, spíše se jedná o vývoj spolupráce ve vymezeném období. To autorka dokumentuje pomocí tabulek. V šesté kapitole autorka předkládá odpovědi učitelek v dotazníku, který si pro ně na konci spolupráce připravila. I tento dotazník používá sama pro sebe jako nástroj vlastní sebereflexe. V sedmé kapitole Slovníček pojmů autorka vysvětluje některé pojmy, které v diplomové práci často používá, pro ty čtenáře, kteří se v uvedené problematice neorientují. V Závěru se autorka pokouší podtrhnout, co celou práci sledovala.

Na práci si cením především kapitol třetí až šesté, kde autorka evidovala nemalé množství fenoménů, přesněji řečeno čtyřicet kritických a pozitivních fenoménů, jež obohacují pedagogické zkušenostní pole nejen autorky, ale i čtenářů pro jejich budoucí vyučování matematice. Na práci je zřejmé, že si autorka mohla vyzkoušet v průběhu diplomové práce i sama se postavit do role vyučující. Na základě četných konzultací vím, že to měla i v plánu. Ale z časových důvodů k tomu nedošlo. Jako vedoucí diplomové práce vím, kolik smysluplných hodin diskusí jsem s autorkou strávila nad analýzou pozorovaných hodin. Diskuse byly většinou orientovány na schopnost podívat se na problém „z druhé strany“, na pokus vyjádřit názor demokratickým způsobem, tedy jako volbu, a ne nutnost. Je velmi těžce postřehnutelné jen z práce samotné, kolik se autorka naučila. Určitě tomu nasvědčuje i čtivá forma, kterou celé práci autorka dodává. Jako vedoucí práce jsem sama viděla, jak autorka rychle získává zkušenosti pro přesné formulování svých myšlenek.

Konstatuji, že zadaný diplomový úkol byl splněn jak po stránce obsahové, tak formální. Studentka Jana Češková projevila při zpracování své diplomové práce schopnost samostatné práce a schopnost širšího pohledu na problematiku, jež si zvolila jako téma diplomové práce.

*Navrhuji, aby předložená diplomová práce byla klasifikována stupněm *ytome*.*

PhDr. Jana Slezáková-Kratochvílová, Ph.D.

V Praze 11. května 2006